

เทศน์เช้า วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

อ้าว! ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ เวลาฟังธรรมะ ธรรมะชี้ให้ถึงทางโลกและทางธรรม ทางโลกคือให้เราอยู่กับโลกด้วยความร่มเย็นเป็นสุข เราเกิดมาเป็นอริยทรัพย์ เกิดเป็นมนุษย์นี่แสนยาก ที่นี้การเกิดเป็นมนุษย์มีกายกับใจๆ ร่างกายนี้ต้องหาอยู่หากินหาเลี้ยงมัน แต่จิตใจนี้ต้องการธรรมะเป็นที่พึ่งอาศัย ให้ธรรมะจรจรโลงหัวใจ

เวลาทางโลกเขาถ้ำหาอยู่หากิน แรงงานทาสๆ เวลาแรงงานทาสเขาโดนบังคับขู่เข็ญนะ แต่เราดูสิ คนที่มีความขยันหมั่นเพียร คนที่เขาไม่สติปัญญาของเขา เขาทำงานมากกว่าแรงงานทาสอีก ทำงานด้วยความพอใจของเขา ด้วยความขยัน ด้วยความหมั่นเพียร ด้วยความวิริยะ ความอุตสาหะของเขา

แต่เวลาแรงงานทาสๆ เขาโดนบังคับขู่เข็ญนะ เขาโดนบังคับขู่เข็ญ เขาทำของเขา เขาทำด้วยความทุกข์ระทมในใจของเขา แล้วถ้าเกิดแรงงานทาสเขาโดนบังคับ เขามีแต่ความทุกข์เลย แต่คนถ้ำมีสติปัญญา เขาขยันหมั่นเพียรของเขา ความขยันหมั่นเพียรนั้นเขาพอใจ เขาอบอู่ของเขา เขาทำเพื่อประโยชน์กับเขาใจ นั้นพูดถึงทางโลก เราเห็นแล้วมันสลดตั้งเวชนะ แต่เรามาคิดถึงในหัวใจเราสิ เราเป็นทาสกิเลส

เวลามันเป็นทาสกิเลส กิเลสมันปิดบังหัวใจ เรามองไม่เห็นเลยละ เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพ้นจากกิเลสๆ พ้นจากกิเลส เป็นพระอรหันต์ นี่พ้นจากกิเลส มีความสุข มีวิมุตติสุข สุขในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นี่เวลามันพ้นกิเลสๆ

เราก็มาคิดของเรา เวลาคนเราทำความผิด โคนจงจำ พอโดนจงจำก็เห็นติดคุก เวลาพ้นจากโทษก็พ้นออกมาจากโทษ เขาพ้นจากคุก เขามีเครื่องจงจำใจ แต่หัวใจของเราอะไรมันจงจำ มันจงจำในใจนะ ใจเรามันบีบคั้นอยู่ด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก ด้วยกิเลสตัณหาความทะยานอยาก

ดูทางโลกเขา ทางโลกเขาถ้าเขามีสติมีปัญญาของเขา เขามีความเพียรของเขา เขามีความวิริยะ ความอดสาหัสของเขา เขาทำคุณงามความดีของเขา เวลาคนที่เป็นแรงงานทาสเขาโดนบังคับขู่เช็ญของเขา ใ้ันนี้ก็เหมือนกัน แต่เราไม่รู้ไม่เห็นในหัวใจของเราไง กิเลสตัณหาความทะยานอยากมันต้องการของมัน แต่เวลามันต้องการของมัน มันพยายามแสวงหาของมัน นี่เวลาเป็นทาสของกิเลสไง เวลากิเลสมันปิดหูปิดตา มันกระเสือกกระสนของมันไปด้วยความทุกข์ ความยากใจ แต่เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราต้องอดนอนผ่อนอาหาร เราต้องเร่งความเพียรของเรา เราต้องมีความวิริยะ ความอดสาหัสของเรา มันยิ่งกว่าแรงงานทาสนะ

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงความเพียรของท่าน ท่านระลึกถึงเวลาท่านเคยปฏิบัติมา ท่านย้อนไปถึงการกระทำของท่าน ท่านบอกว่ามันทำมาได้ยังไง มันทำมาได้ยังไง เพราะอะไร เพราะกิเลสตัณหาความทะยานอยากมันบีบคั้นหัวใจใจ เราพยายามต่อสู้กับมันไง ถ้าเราพยายามต่อสู้กับมัน ต่อสู้กับมันด้วยความเพียรชอบใจ ด้วยความเพียร ความวิริยะ ความอดสาหัส

หัวใจดวงหนึ่งมันโดนบีบคั้น โดนกิเลสตัณหาความทะยานอยากครอบงำมันอยู่ หัวใจดวงหนึ่งมีความคิดความจะหลุดพ้น หัวใจดวงหนึ่งต้องสร้างศีล สมาธิ ปัญญาขึ้นมาในหัวใจดวงนั้นเอง หัวใจดวงนั้นต้องมีความเข้มข้น หัวใจดวงนั้นต้องมีการกระทำ หัวใจดวงนั้นต้องพยายามฝืนทนมันออกไปให้ได้ ถ้าฝืนทนออกไปให้ได้ มันทำของมันอย่างไรละ

เวลาเราทำของเรา เราทำด้วยสติด้วยปัญญาของเรา เราก็ว่าเราเข้มข้น เราก็ทำของเรา แต่มันเป็นมิจฉาทิฏฐิ มันเป็นความเห็นผิด คูสิ เวลาหลวงตาท่านพิจารณาของท่านไป เวลาท่านเป็นอนาคามีนะ เวลาท่านมองไปมันทะเลญูเขาเลากาไปหมดเลย มันไม่มีอะไรสามารถจะปิดบังสายตาที่มีคุณธรรมในหัวใจนี้ได้เลย ท่านบอกท่านมหัศจรรย์มาก มหัศจรรย์มาก จิตมันทำไมมหัศจรรย์ได้ขนาดนี้ เพราะเราเป็นคนรู้คนเห็น

จิตของเราเวลาเราภาวนาไปนะ เวลามันไปเห็นนิมิต มันมีความสงสัยขึ้นมา จะไปถาม “นี่อะไร นี่อะไร”

แต่เวลาคนที่มืสติปัญญาของเขา เขากระทำของเขา เขาพิจารณาของเขา มันชำระล้างด้วยมรรคญาณ มันชำระล้างด้วยมรรคด้วยผล ด้วยสัจจะความจริง มันกังวานกลางหัวใจ แล้วมันพิจารณาของมันไป มองไปทะเลญูเขาเลากาไปหมดเลย ไม่มีอะไรจะบังสายตานี้ได้เลย ทำไมจิตมันมหัศจรรย์ขนาดนี้ ทำไมจิตมหัศจรรย์ขนาดนี้

ท่านบอกด้วยอำนาจวาสนาของท่านนะ ธรรมะเดือนทันทีเลย แสงสว่าง แสงที่มันทะลุปรุโปร่งทั้งหมดทั้ง ๓ โลกธาตุนี้มันเกิดมาจากจุดและต่อม มันเกิดมาจากจิตนี้ มันรู้ขึ้นมาจากจิตนี้ จิตนี้เป็นผู้รู้ จิตนี้เป็นผู้ทำลายผู้ชำระล้างขึ้นมา มันมหัศจรรย์ มหัศจรรย์ของมัน มันเกิดจากจุดและต่อม แล้วจุดและต่อมมันคืออะไร

จุดและต่อมคือภวาสวะ จุดและต่อมคือจิตเดิมแท้ เพราะมันต้องมีที่เกิดไง เวลามันมีที่เกิดนะ คุณตี ความคิดเกิดจากไหน? ความคิดเกิดจากจิต ไม่ใช่จิต ความคิดเกิดจากจิต แต่ไม่ใช่จิต ความคิดเกิดจากความรู้สึกเรา อารมณ์ความรู้สึกเกิดจากจิต เกิดจากภวาสวะ เกิดจากภพ แต่ไม่ใช่ภวาสวะ ไม่ใช่ภพ เพราะมันเกิดจากที่นั่น มันส่งออกไป แล้วมันส่งออกไปแล้วมันก็ย่อยสลายไป มันก็ส่งออกไปอีก มันก็ส่งออกไป ความคิดเร็วกว่าแสง คิดได้ทุกอย่าง ความคิดเกิดจากจิต แต่ไม่ใช่จิต

สิ่งที่สว่างไสว มองไปเห็นทะลุปรุโปร่งไปหมดเลย เกิดจากจุดและต่อม เกิดจากจิต แต่ไม่ใช่จิต นี่ไง ถ้าพออย่างนั้นท่านถึงจะค้นคว้าของท่าน ท่านถึงกลับมาค้นหาของท่าน ท่านบอกถ้าหลวงปู่มันอยู่ ท่านจะไปหาหลวงปู่มัน หลวงปู่มันต้องชี้จุดเข้าไป ทวนกระแสกลับไปภวาสวะ กลับไปที่ภพ ท่านจะทำลายทันทีเลย แต่หลวงปู่มันท่านก็นิพพานไปแล้ว ท่านต้องกระเสือกกระสนหา นี่ธรรมะเดือนๆ

ฟังธรรมๆ ธรรมเวลายันเดือนขึ้นมา สิ่งของมันจะเป็นอิสราภาพ ความที่เป็นอิสราภาพ พอเป็นพระอนาคามี อยู่ในเรือนว่าง เรือนนี้ว่างหมดเลย แต่เรายืนขวางอยู่ไง มันสว่างไสว มันส่องใส มันทะลุปรุโปร่งไปหมดเลย แต่มันยังมีจิตอยู่ มีพญามารอยู่ ถ้ามีพญามารอยู่แล้วพญามารมันคืออะไรล่ะ ถ้าไม่ใช่ใครชี้ ไม่มีใครปฏิบัติ มันจะค้นหาของมันได้อย่างไร นี่ไง ถ้ามันเป็นแรงงานทาสๆ เขาโดนบังคับขู่เข็ญของมันไป

ไอนี้ก็เหมือนกัน แรงงานของเรา เราทำของเรา แต่ถ้ามันโดนกิเลสตัดทอนความทะยานอยากครอบงำ ครอบงำตั้งแต่ต้น โสดาปัตติมรรค โสดาปัตติผล สกิทาคามีมรรค สกิทาคามีผล อนาคามีมรรค อนาคามีผล

อนาคามีมรรค อนาคามีมรรคทำลายแล้วเป็นอนาคามีผล พออนาคามีผลมันก็ว่างหมด พอว่างหมดขึ้นมาแล้ว ถ้ายกขึ้น มันยกขึ้นอย่างไร ถ้ามันจะเป็นอิสราภาพ มันจะพ้นจากความเป็น

ทาส มันพ้นจากการครอบงำ ถ้าความครอบงำ ถ้าย้อนกลับมาเห็นจุดและต่อม ย้อนกลับมา ย้อนกลับมาถึงจิตเดิมแท้ ถ้าจิตเดิมแท้เป็นอย่างไร

เพราะเรามีความคิดใช้ใหม่ มีจิต มีความรู้สึกมันถึงคิดได้ ถ้ามันมีจิตอยู่ มันก็มีความสว่างไสว มันก็มีความผ่อนคลาย มันกระทบได้ แล้วถ้าตัวมันเองมันเป็นหนึ่งเดียวในตัวมันเองที่มันไม่มีอะไรไปกระทบ ในตัวมันเองจับตัวมันเอง มันทำอย่างไร

ถ้ามันทำของมัน คนจะพ้นจากความเป็นทาสๆ มันต้องพ้นจากความเป็นทาสจากภายในหัวใจ ถ้ามันพ้นจากความเป็นทาส มันย้อนกลับมา ถ้าย้อนกลับมา ย้อนกลับมาที่ภวาสวะ ย้อนกลับมาที่ภพ พอทำลายภพ ทำลายภพ มันทำลายภพที่นี้ ภพชาติจะเกิดจากไหน ถ้ามันมีภพที่นี้ มันมีตัวตนที่นี้ ภพชาติมันมีใหม่ เพราะพระอนาคามียังเกิดบนพรหม มันยังมีอยู่ มันต้องเคลื่อนไหวของมันไปถ้ามันยังมี

ถ้ามันไม่มีละ ถ้ามันไม่มี ทำให้มันไม่มีทำอย่างไรถึงทำให้มันไม่มี นี่ไง ถ้ามันไม่มีทำลายมาแล้วทำโดยอรหัตตมรรค ถ้าอรหัตตมรรค พอเป็นเป็นอรหัตตผล มรรค ๔ ผล ๔ มรรค ๔ ผล ๔ คือกิริยา คือการกระทำ คือการกระทบ มรรค ๔ ผล ๔ นิพพาน ๑ มันพ้นออกไป ออกไประหว่างอรหัตตมรรค อรหัตตผล มันพ้นออกไป พ้นออกไปอย่างไร

ถ้าจะเป็นอิสรภาพ ความเป็นอิสรภาพขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากระทำมา องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมและวินัยนี้ไว้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงธรรมจักๆ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอนัตตลักษณะสูตร องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าแสดงอาทิตตปริยายสูตร เป็นพระอรหันต์ เป็นพระอรหันต์กันมาหมด นี่พ้นจากความเป็นทาสๆ นี่ไง มนุษย์ประเสริฐ ประเสริฐตรงนี้

ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ประเสริฐเพราะอะไร ประเสริฐเพราะทำลายอวิชชา ทำลายสิ่งที่มันครอบงำเราเอง ทำลายสิ่งที่เราโดนความไม่รู้ มันปิดบังไว้ แล้วเราก็ต้องกระเสือกกระสนไปกับมัน ถ้ากระเสือกกระสนไปกับมันนะ แล้วไม่รู้ตัว

เวลาผู้ประพฤติปฏิบัติต่างๆ มันว่างอะไร อวกาศมันก็ว่าง มันว่างมันต้องมีสัมมาสมาธิ มันต้องมีสติปัญญา สติ มหาสติ เวลาปัญญา มหาปัญญา ปัญญาที่มันละเอียดลึกซึ้งเข้าไป มัน

ละเอียดอย่างไร คำว่า “ละเอียดๆ” นะ มันพูดกันออกมา คุณี ความคิดเร็วกว่าแสง เวลาความคิด เวลาสิ่งที่เร็วที่สุดทำให้มันสงบได้ ถ้าสงบได้ ถ้ามันยกขึ้นสู่วิปัสสนา โสคาปัตติมรรค สกิทากา มิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค ทำไมมันเป็นอย่างนั้น

มันเป็นอย่างนั้นเพราะมันหยาบ ละเอียดไง เพราะเวลาความคิดของคน คุณี คุณีความคิดของเรา จากภายนอก จากภายใน ในความคิดลึกเข้าไปยิ่งกว่าความคิดนั้นอีก มันมีความลึกเข้าไป เป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป ถ้าไม่ลึกเป็นชั้นเป็นตอนเข้าไป เทวดา อินทร์ พรหมเขาก็ต้องสามารถรู้ได้ เพราะเทวดา อินทร์ พรหมเขาเป็นทิพย์ทั้งหมด แต่เขายังรู้ไม่ได้เลย ไม่มีใครรู้ได้เลย เพราะจิตมันละเอียดไง มันย้อนกลับ ย้อนกลับมา การย้อนกลับ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทวนกระแสกลับ

ในธรรมวินัยทั้งหมดชี้กลับมาที่ใจของสัตว์โลก เราศึกษากัน ศึกษาวิชาการทั้งนั้นนะ เราศึกษามา ศึกษาเอาไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติ ปรัชญาต้องศึกษา ควรศึกษา ศึกษาแล้วก็ศึกษาไว้ปฏิบัติ แต่พวกเรามันโง่ ศึกษาแล้วว่ารู้ ศึกษาแล้วก็เป็นนักปราชญ์

มันศึกษา มันไปจามา มันจะฉลาดตรงไหน ของจำไม่ใช่ของจริง ของจริงต่างหากมันถึงเป็นความจริง แล้วของจริงมันเกิดจากไหน? ของจริงมันเกิดจากการประพฤติปฏิบัติเท่านั้น ถ้ามันประพฤติปฏิบัติ มันมีประสบการณ์จริงขึ้นมา ถ้าเป็นสมาธิก็รู้ว่าสมาธิ ถ้าเป็นสมาธิแล้วจะรู้เลยว่าถ้าเป็นมิจจาสมาธิเป็นอย่างไร ถ้าที่เขาว่าว่างๆ มันเป็นการมั่วความรู้สึก สร้างภาพมันเป็นอย่างไร มันไม่เป็นความจริง

ถ้าเป็นความจริงขึ้นมามันมหัศจรรย์ของมันขึ้นมา มหัศจรรย์ขึ้นมา เพราะในปาราชิก ๔ ฌานสมาบัติ ถ้าใครไม่มีตัวแล้วอวดอุตริเป็นปาราชิกเลย อวดอุตริมนุสสธรรม มนุษย์ ธรรมที่เหนือมนุษย์ไฉ

ฉะนั้น ถ้าเป็นสัมมาทิฐิมันเหนือมนุษย์ ความเป็นมนุษย์เราก็เป็นอย่างนี้ ที่ว่ามนุษย์มีสมาธิใหม่ เด็กสมาธิสั้น เด็กสมาธิยาว นั่นมันสมาธิของมนุษย์ แต่ถ้ามันอวดอุตริมนุสสธรรมเหนือมนุษย์ เหนือความเป็นจริงที่โลกมี ถ้าเหนือความเป็นจริงที่โลกมี อวดอุตริมนุสสธรรมในปาราชิก ๔ ทำไมปรับอย่างนั้นล่ะ มันปรับอย่างนั้นเพราะมันเหนือใจ แต่เราทำสมาธิขึ้นมาแล้วมันเหนือใจ คุยกันรู้เรื่อง คุยกับเด็กยังรู้เลย สอนเด็กได้ด้วย มันเหนือตรงไหน เด็กมัน

ยังรู้ได้ แต่ถ้ามั่นเนื้อของเรา มันเนื้อแล้วมีอะไรควบคุมมัน? ก็มีสติใจ มีสติใจ มีสถานะความเป็นมนุษย์ใจ

ในบรรดาสัตว์สองเท้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐที่สุด ประเสริฐที่ไหน ประเสริฐเพราะพ้นจากอวิชชา พ้นจากพญามาร พ้นไปหมดเลย พ้นจากหัวใจอันนั้น ถ้าจะพ้นจากความเป็นทาสๆ มันต้องพ้นจากความเป็นทาสจากภายใน เวลาพ้นจากความเป็นทาสภายในนะ

เราอยู่อีสาน เราเจอคอมมิวนิสต์เยอะแยะ เขาบอกว่าคอมมิวนิสต์คนแรกคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นหัวหน้าคอมมิวนิสต์ เพราะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องความเสมอภาค องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอนเรื่องความไม่กตัญญู

นั่นเขาพยายามเคลมใจว่าพรรคคอมมิวนิสต์เขาทำเพื่อความเสมอภาค นั่นทฤษฎีใจ แล้วมันเสมอภาคจริงไหม แรงงานสมอง ผู้นำยิ่งกว่าจักรพรรดิ มีสถานะที่ล้ำสัตว์ด้วย มันเสมอภาคไหม มันเสมอภาคไปไม่ได้เพราะกรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน คนมีเวรมีกรรมแตกต่างกัน มีทัศนวิสัย มีความต้องการ ความเห็นแตกต่างกัน ความคิดของคนเท่ากันไม่ได้ แต่คนทุกคนสามารถทำความสงบได้ คนทุกคนสามารถชำระล้างกิเลสได้ด้วยการกระทำของตน ตน จริตนิสัยของตนมีสิ่งใดครอบงำในใจ เราก็พยายามทำของเรา

จิตแก่จิต มันต้องอาศัยสติ สมาธิ ปัญญาจากจิตดวงนั้นแก่จิตดวงนั้น เพราะจิตดวงนั้นแก่ไปแล้วเป็นปัจจัยตั้ง เป็นสันตทิฏฐิโก เพราะมันเป็นนามธรรม สิ่งที่เป็นนามธรรมที่ว่าจับต้องไม่ได้ สมาธิก็จับต้องได้ ทุกอย่างจับต้องได้หมด ถ้าจับต้องไม่ได้ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะชี้แนะจะบอกเราได้อย่างไร แล้วเวลาเราผิดองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ชี้ว่าผิด แล้วเวลามันถูกนะ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ชี้ว่าถูก แล้วเราถูกผิด เราไม่รู้ได้อย่างไร มันต้องจับต้องได้สิ มันต้องมีการสัมผัส มันต้องมีการกระทำ

สิ่งที่สัมผัส สิ่งทีกระทำอยู่ในหัวใจที่มันพัฒนาขึ้นไปเป็นขั้นเป็นตอนขึ้นไป องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นคนชี้เป็นคนบอกใจ ถ้าเป็นคนชี้เป็นคนบอก สิ่งที่เป็นปัจจัยตั้งสันตทิฏฐิโก มันมีของมันอยู่จริงนะ ถ้ามันมีของมันอยู่จริง

ถ้าไม่มีอยู่จริงนะ คุณ ในปัจจุบันนี้เราสงสัยไหมว่าเราเกิดมาจากไหน จิตนี้เป็นอย่างไร เราสงสัยไหม? สงสัยทั้งนั้น แต่ถ้ามันเป็นสัมมาสมาธิขึ้นมา มันหายสงสัยในมรรคในผลแล้ว เพราะอะไร เพราะจิตมันมหัศจรรย์ แล้วถ้ามันเห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริงขึ้นไป มันเห็นสติปัญฐาน ๔ ตามความเป็นจริงที่จิตมันได้วิปัสสนา

วิปัสสนาคืออะไร? คือปัญญาที่มันชำระล้าง ปัญญาที่มันจะถอดมันจะถอน ถ้ามันถอดถอน ถ้ามันถอนไม่ได้มันก็รู้ว่าถอนไม่ได้ มันพิจารณาไปแล้วมันถอนไม่ได้ มันปล่อยวาง มันถอนไม่ได้ มันก็ยังรู้ว่ามันถอนไม่ได้

แต่ถ้ามันถอนได้ มันขาดไป เวลาขาดไป เพราะว่าหลงตา หลงปุ้เจียะท่านจะตรวจสอบพระ มันถอดมันถอนแล้วมันเหลืออะไร เรารู้ว่าเราถอดเราถอนมันเป็นอย่างไร เขาชักกันอย่างนี้ละ วงกรรมฐานเขาชักกันอย่างนี้ ทำอย่างไร ทำแล้วมันเหลืออะไร ทำแล้วอะไรมันหลุดไป เวลากิเลสขาดคั้งแขนขาด คั้งแขนขาด อะไรมันขาดไป เราได้ทำอะไร เรามีอะไรทำ ทำแล้วประสบความสำเร็จอย่างไร ทำเสร็จแล้วมันเป็นอย่างไร มันเหลืออะไร อะไรเป็นเครื่องบอก? อกุปปธรรม อกุปปธรรมนะ

นี่พูดถึงแรงงานทาสๆ ไร พูดถึงทางโลก โลกมีการขู่เข็ญ มีการเบียดเบียน มีการทำลายกัน เวลาเราต้องการพึงธรรมๆ เรามีสติปัญญาขึ้นมา มรรคผลของเรา มรรค เรามีหน้าที่สร้างมรรค ศีล สมาธิ ปัญญา มันจะทำลาย ทำลายอวิชชา

อวิชชาความไม่รู้มันถือตัวถือตนนะ มันว่ามันรู้ ใ้อันไม่รู้มันละมันอวดรู้ แต่ครูบาอาจารย์ ท่านรู้แล้วนะ ท่านเจียบ เพราะอะไร เพราะมันเหนือโลก เขารู้กับเราไม่ได้หรอก เราพูดอย่างไรก็แล้วแต่ เราพยายามอธิบายอย่างไรก็แล้วแต่ เหมือนผู้ใหญ่คุยกับเด็ก เด็กมันก็คิดประสาเด็ก ผู้ใหญ่ก็คิดประสาผู้ใหญ่ คนที่ทำเป็นเขาก็คิดแบบคนทำเป็น ใ้อันทำไม่เป็นมันก็เปรียบเทียบกับมันก็พยายามใช้ตรรกะ

ไม่เป็นก็คือไม่เป็น ไม่เป็นพูดเมื่อไหร่ก็ผิด เป็นเมื่อไหร่พูดก็ถูก เป็นก็คือเป็น ไม่เป็นก็คือไม่เป็น แต่เราเกิดมาเป็นมนุษย์ เรามีอำนาจวาสนา คำว่า “อำนาจวาสนา” คือสำนึก คือมีสำนึก มีความคิด มีการค้นคว้ามีการแสวงหา นี่คือนิวาสนะ วาสนาของเราคือเราพยายามกระทำหาจิต หาชีวิตเรา นี่คือนิวาสนา

เพราะเวลาครูบาอาจารย์ท่านเทศน์ว่าการ ก็พยายามจะให้ประชาชนมนุษย์เราให้หันกลับมาค้นหาความรู้สึกรู้สีกของเรา ค้นหาหัวใจของเรา ค้นหาสิ่งที่จะเป็นอริยทรัพย์ ที่มันเป็นอกุศลธรรม ถ้าปฏิบัติไม่ได้มันยังเวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ แล้วถ้ามันทำได้ มันหักวัฏฏะเป็นวิวัฏฏะ แล้วมันพ้นจากวัฏฏะอย่างไร เอวัง